

Bunkers aan de 400 Polderdijk

Teneinde de historie van de bunkers aan de 400 Polderdijk in context te plaatsen en te waarderen, is een korte historische beschouwing noodzakelijk. Daartoe wordt middels dit kleine artikel ingezoomd op de plaats van de stelling binnen de Duitse verdediging en meer concreet de bouwwerken die nog altijd resteren.

Na de verovering van West-Europa en de gestokte opmars aan het oostfront besloot het Duitse oppercommando de westelijke kust te beschermen door de aanleg van een verdedigingslinie. Eerst 'Neue Westwall' geheten en later bekend geworden onder de noemer Atlantikwall. De Westerschelde nam als toegang tot de wereldhaven Antwerpen een belangrijke positie in. De noordelijke en zuidelijke oevers werden aan de monding van de rivier krachtig versterkt. Zo plaatste de Kriegsmarine kustbatterijen om een geallieerde aanvaller al op zee uit te schakelen. De landmacht droeg zorg voor de bescherming van de kuststrook door de inzet van infanterie en veldartillerie. Daarbij werd de verdediging geconcentreerd op Breskens en aan de 'overkant' op Vlissingen. Langs de Zeeuws-Vlaamse kust verrezen er kustbatterijen bij Breskens, Nieuwe Sluis en Cadzand-Bad. Organisatorisch werd Zeeuws-Vlaanderen gezien als één sector, ressorterend onder de 712e Infanterie-Divisie in Oostburg. Deze divisie bestond uit ca 6.000 manschappen, verdeeld over twee infanterieregimenten en een afdeling veldartillerie. Het was deze *Artillerie-Abteilung 652*, onder leiding van *Major der Reserve Friedrich Materne*, die verantwoordelijk was voor de keuze om op de locatie 400 Polderdijk een geschutsbatterij in te richten. Samen met twee soortgelijke opstellingen bij Groede (Hertenkamp) en Zuidzande was het de bedoeling om bij een geallieerde landing op de kust vanuit het achterland het vuur met houwitser onder vuur te nemen. Omdat er vanaf de opstellingen geen direct zicht was op het te verdedigen gebied werd langs de kust een keten van waarnemingsposten ingericht die in gevechtssituaties als vuurleidingspost fungeerden. Naar alle waarschijnlijkheid waren de observatiebunkers bij Zwarte Polder en Cadzand bestemd voor de batterij bij de 400 Polderdijk. De batterij 400 Polderdijk werd aangeduid als Stützpunkt (steunpunt) 2./652, waarbij de getalsmatige aanduiding aangeeft dat het hier om de 2de batterij van de afdeling gaat. De batterij was bewapend met 4 vuurmonden van Tsjechische makelij met een kaliber van 7,65 cm. Als bescherming tegen aanvallen van jachtvliegtuigen was een 2 cm luchtafweerkanon beschikbaar en om de omgeving af te grendelen 2 mitrailleurs. Uiteraard had de bezetting van de stelling ook haar eigen, persoonlijke bewapening. De totale bezetting van de stelling bedroeg ca. een honderd militairen, waaronder 4 officieren. De belangrijke officieren waren de batterijcommandant, Oberleutnant der Reserve Arthur Schwahs (29 jaar oud in 1943 en ex-bankemployé) en de batterijofficier (reserve-luitenant) Willy Stephan.

De bunkerbouw binnen de stelling zal in de zomer van 1942 ter hand zijn genomen als uitvloeisel van de eerste plannen voor de Atlantikwall. Na de oorlog zijn alle bouwwerken op de site in 1948 opgemeten door het Bureau Registratie Verdedigingswerken (BRV) van het Nederlandse Ministerie van Oorlog. De BRV-registratie geeft een compleet beeld van de stelling die, aangeduid als "Potjes", zo'n 25 bunkers omvatte. Voor het hoofdgeschut, de vier veldhouwitser waren open geschutopstellingen gebouwd bestaande uit betonnen platformen met munitienissen voor een handvoorraad granaten. Door de open opstelling kon rondom vuur worden uitgebracht, zodat niet alleen de kust, maar ook het omliggende gebied over enkele kilometers kon worden beheerst. De batterijcommandopost was een bijzonder bouwwerk. Naast de centrale rekenkamer en ruimten voor telefoon en radioverbindingen was deze bunker uitgevoerd met een waarnemingsruimte met kijkgleuf. Vanuit deze ruimte kon een deel van het schootsveld van de batterij worden overzien. De manschappen waren gelegd in een aantal langwerpige personeelsbunkers voorzien van ramen om daglicht toe te laten. De munitievoorraad was verspreid over de stelling opgeslagen in een aantal bergplaatsen. Voor de bescherming tegen aanvallen door laagvliegende jagers waren twee geschutsbeddingen aanwezig, waarvan er één was gebouwd op een woonverblijf.

Alle hiervoor genoemde bouwwerken waren uitgevoerd in dunwandig gewapend beton, dan wel metselwerk. Daarmee waren ze niet bestand tegen zwaardere treffers en vielen ze in de categorie van versterkte veldstellingen (verstärkt Feldmässig). Dit in tegenstelling tot de batterij bij Groede waar alle bunkers bomvrij waren uitgevoerd.

Na de oorlog is een deel van de batterij gesloopt, vermoedelijk in de jaren '50 en '60. De resterende bunkers geven echter een zeer behoorlijk beeld van de stelling. Zo zijn in ieder geval nog 4 personeelsbunkers, een 3 tal munitiebergplaatsen en 2 luchtafweeropstellingen herkenbaar bewaard gebleven. Ook is tenminste één platform voor het hoofdggeschut aanwezig, hetzij grotendeels onder de grond gewerkt. Juist omdat het dunwandige werken zijn is de batterij interessant in vergelijking met het zeer zwaar versterkte Steunpunt Groede. Het geeft aan wat de prioritering en daarmee de toewijzing van bouwmaterialen in Zeeuws-Vlaanderen voor de verschillende steunpunten betekende. Veel van de bouwwerken zijn juist door de dunwandige uitvoering en de aanwezigheid van ramen interessant voor hergebruik.

Stichting Bunkerbehoud, november 2012